

ט"ז בכסלו תשע"ה

08 בדצמבר 2014

תיק 74039

פסק דין**לבין הנתבע****בעניין שבין התובע****א. רקע עובדתי כללי**

עניינו של הסכסוך שבפנינו נוגע לעבודת אדריכלות שהזמין התובע לתוספת בניית קומה אחת בביתו.

בתאריך ח בתשרי תשע"א (16/9/2010 למניינם) קיבל התובע הצעת עבודה מהאדריכל הנתבע שהיוותה את הבסיס להתקשרות ביניהם בהמשך. הצעת העבודה כללה את מדידת ותיעוד המבנה, תכנון ועריכת היתר בניה, התייעצות וליווי מול הרשויות. על פי הכתוב בהצעה הראשונית, ההערכה היתה כי העבודה כולה תהיה בסדר גודל של כ-30 שעות עבודה (בתעריפים שונים) והסכום הנדרש לפי הערכה זו היה 9,512 ₪ (כולל מע"מ).

צוין בהצעת העבודה כי סכום זה אינו סופי ויתעדכן ע"פ שעות העבודה בפועל שיוקדשו לפרויקט זה ע"י משרדו של הנתבע.

ההצעה התקבלה ע"י התובע, ושולמה על ידו מקדמה ע"ח מחצית מהסכום (4,756 ₪). בהמשך שילם התובע עוד סכומים עם התקדמות העבודה (עוד 8,642 ₪ בשלושה תשלומים: 2000+2000+4642).

כשנדרש התובע לשלם עוד סכום של 8,120 ₪ החליט כי כבר ישנה חריגה משמעותית של הסכומים ששולמו על ידו ביחס להצעת העבודה וכי אין זה מוצדק שכך יהיה. על כן פנה לעו"ד פלוני ("הבורר") שישמש כבורר בינו ובין הנתבע. הנתבע הסכים לכך שהבורר הוא שיכריע בסכסוך.

החלטת הבורר כפי שנכתבה על ידו בפסק הדין מתאריך ז' בסיוון תשע"א (9/6/2011), עסקה בסכום שנדרש התובע לשלם עבור העבודה שנעשתה עד אותו מועד, וגם קבעה את גובה התשלום ואופן העבודה להבא. בהחלטה, קבע הבורר, כי התובע ישלם סכום של 5,000 ₪ מתוך ה-8,120 ₪ שנדרש לשלם.

בנוגע להמשך העבודה, קבע הבורר, שאע"פ שהחווה הראשוני דיבר על תשלום לפי שעות עבודה, לאור התארכות הפרויקט והחריגה המשמעותית מהערכה הראשונית שניתנה ע"י הנתבע, ייקבע

סכום כולל, ללא קשר לשעות העבודה שיידרשו והוא יכסה את עלות הפרויקט עד להגשת התוכניות לוועדה המקומית ולקבלת היתר הבניה מהעירייה.

הסכום שנקבע ע"י הבורר הוא 4,176 ₪, כשמחציתו (2,088 ₪) תשולם עד לתאריך 1/7/2011 ומחציתו תשולם בשני תשלומים: 1,015 ₪ עם הגשת התוכניות לעירייה ו-1,015 ₪ עם קבלת היתר הבניה.

לאחר פסק הבורר עסק הנתבע (באמצעות עובד שלו) בבניית מודל שלטענת הנתבע נועד לעזור לתובע בפגישות השונות עם אנשי המקצוע בעירייה ובוועדות אותם צריך לעבור. בניית המודל ערכה כ-30 שעות. על עבודה זו דרש הנתבע סכום של 12,180 ₪.

בעקבות דרישה זו נדרשו התובע והנתבע שוב לבורר. בפסק דין נוסף שניתן בתאריך כ"א שבט תשע"ב (14/2/2012), נקבע שהתובע ישלם לנתבע סכום של 8,000 ₪ בשלושה תשלומים: 3,000 ₪ ישולמו מיד עם נתינת פסק הדין, 3000 ₪ נוספים ישולמו תוך 45 יום לאחר מתן פסק הדין, ו-2000 ₪ ישולמו עם מתן היתר הבניה והם הופקדו אצל הבורר עד למועד שהנתבע יהיה זכאי לקבלם.

פסק דין זה ביטל למעשה את שני התשלומים האחרונים מפסק הדין הראשון (שכן, בשעה שהוא ניתן טרם הוגשו התוכניות). על מנת למנוע אי הבנות נוספות, קבע הבורר בפסק דינו:

5. בכפוף לאמור לעיל, לא יהיו לצדדים דרישות ו/או תביעות הצדדים, ומוטבם שכל עבודה נוספת, אם יהיה צורך בה שאמגון ירצה מיצחק, יעשה עליה סיכום בכתב, הכולל את פרטי העבודה וסכום שכר הטרחה. כל עור לא סוכמו דברים בכתב, לא תהיה מחויבות לאף אחד מהצדדים. כל האמור בסעיף זה נעשה כדי למנוע בעתיד אי הבנות שקרו בעבר בקשר למסירת עבודות אדריכל לביצועו של יצחק.

בהמשך העבודה (שנת 2012) שכר התובע את שירותיו של מהנדס קונסטרוקציה הנדרש מעבר לעבודת האדריכלות. התובע בחר בהנדסאי ראובן, אך לטענת הנתבע, עקב מורכבות המבנה שמוגדר כמבנה בסיכון, נדרש מהנדס מוסמך ולא הנדסאי. בעקבות חילוקי דעות, ולאחר חילופי דברים ביניהם בנוגע לעבודת ההנדסאי ושיתוף הפעולה הנדרש בינו לבין הנתבע, פיטר התובע את ההנדסאי והחליפו במהנדס מוסמך. הסכום ששולם להנדסאי הוא 4,250 ₪ מתוך 7,250 ₪. סכום זה נקבע ע"י בורר אליו פנו התובע וההנדסאי.

ב- 24/1/2013 נפתח התיק בעירייה.

המשך העבודה התנהל בעיקר סביב דרישות מחלקת השימור והגשת התיק לאישור סופי והתאפיינו ביחסים עכורים בין התובע והנתבע שהלכו והעמיקו עם הזמן. בהמשך התקופה התיק נסגר פעמיים ע"י העירייה.

הנתבע דרש תשלום נוסף על כ-50 שעות עבודה עליהם, לטענתו, היה צריך התובע לשלם ולא שילם ועקב כך הפסיק הנתבע את עבודתו עד שישולם לו. לבסוף הגיעו הדברים עד כדי הפסקה

פורמאלית של עבודת הנתבע בדמות מכתב פיטורין שהגיש התובע לנתבע ובעניין זה חלוקים הצדדים מי היה היוזם של מכתב זה, ומי אשם בנתק ביחסים.

הנתבע סרב להמשך ניהול הסכסוך אצל הבורר, ומשכך פנו הצדדים לבית הדין. הצדדים חתמו על הסכם בוררות כנדרש והתקיימו שני דיונים בבית הדין.

ב. טענות התובע ותביעותיו

טענות ותביעות התובע מתחלקות לשניים:

א. השבת עלויות תכנון - הנתבע לא השלים את עבודתו, ויתרה מכך הוא התרשל בעבודתו: לא הגיש בקשות כנדרש, לא זימן פגישות וממילא לא נכח בהם, תוכניותיו אינם תואמות תב"ע, התיק נסגר פעמיים עקב אי טיפולו ומשכך נדרש כעת התובע לפנות לאדריכל חדש.

האדריכל החדש לא יכול לעבוד על התוכניות שכבר נעשו ע"י הנתבע אלא עליו לתכנן תוכניות מחדש ועל כן הוא דורש סכום מלא על העבודה כאילו כלום לא נעשה. בעניין זה, חשוב לציין שהתביעה הראשונית היתה לקבל את קבצי התכנון, על מנת שניתן יהיה להשלים את הליך התכנון מהנקודה בה נעצר. אלא שלאחר מכן, חשב הנתבע שקבצים אלו לא יוכלו לסייע לו עוד, ועל כן תבע את מלא העלות של התכנון.

על כן, דורש התובע את מלוא הסכום ששילם עד כה לנתבע על עבודתו. סה"כ כ- 27,000 ₪.

ב. נזקים - החלק השני מתייחס לנזקים שנגרמו לתובע ע"י הנתבע:

1. עלויות מודד - בראשית העבודה דרש הנתבע מהתובע להזמין מודד לצורך הכנת התוכניות והגשתן. הוזמן מודד שעלותו היתה 5,000 ₪. אלא, שלאחר מכן, לאור דרישת המודד המחוזי להכנת תצ"ר (תוכנית לצרכי רישום) התברר שלא היה צורך במדידת המודד. התובע טוען כי היה על הנתבע לצפות זאת ולברר אם קיים ציון שטח חלקה לפני שהוא דורש מהתובע להזמין מודד. ומשכך תובע סכום של 5000 ₪ מהנתבע עבור מודד שלא היה נצרך.

2. כחלק מהתקדמות הגשת התוכניות נדרש האדריכל לעבוד עם מהנדס קונסטרוקציה. התובע מצידו חתם על חוזה עם הנדסאי שקבל עליו המלצות כמי שיכול לעשות את העבודה כראוי. אך הנתבע סרב לעבוד איתו בטענה שהוא צריך מהנדס מוסמך ולא הנדסאי, אע"פ שאין שחר לדברים. שכן לטענת התובע גם הנדסאי יכול לעשות את העבודה כראוי היות ויש מהנדס מלווה שחותם על התוכניות. עקב התעקשות הנתבע נאלץ התובע לפטר את ההנדסאי ולשלם לו סכום של 4,250 ₪ אותו דורש התובע מהנתבע שכן פיטורי ההנדסאי נעשו רק מפני שהנתבע סרב לעבוד איתו.

3. הנתבע חייב היה לעבוד ולהתקדם בתוכניות, והיה נדרש מהנדס שיציג את הדברים. משסרב הנתבע להופיע נאלץ התובע לשכור מהנדס חיצוני לצורך אחת הפגישות שקיים ולשלם לו סכום של 400 ₪, אותם הוא תובע מהנתבע.

ג. טענות הנתבע

הנתבע טוען, שלא רק שלא התרשל בעבודתו אלא הוא היחיד שדאג למלוא זכויותיו של הנתבע וכפי שיבואר לקמן.

לטענת הנתבע, עוד מראשית העבודה נגרמו עיכובים בהכנת התוכנית על ידי התובע וזאת בשל שינויים שדרש התובע לעשות בתוכנית אחרי שכבר נעשתה, השינויים כללו הוספת מעלית, שינויים בדירת הדופלקס וטיפול במקלט.

כמו כן, לכל אורך העבודה פעל התובע בשני מישורים, מחד, הפקיד ביד הנתבע את העבודה לתכנון ובניה, ומאידך, החל פועל בעצמו בעירייה ומול הפקידים לנסות ולקדם את ההליכים בכוחות עצמו.

התובע אינו מומחה בתחום, והדבר גרם לו לקבל את דברי הפקידים כ"תורה מסיני" ולנקוט צד כנגד האדריכל שלו, הוא הנתבע.

הנתבע טוען, שעבודתו כאדריכל אל מול פקידי העירייה באה לידי ביטוי בכך שהוא מעלה בוועדות השונות את הדרישות, שאמורות להיטיב עם הלקוח וכשמגיעות ההסתייגויות מהפקידים הוא כננס למעין משא ומתן במטרה להביא למקסימום את זכויות הלקוח שלו, ככל שמשיגה ידו.

בעקבות כך, טוען הנתבע, גרם התובע נזקים גדולים לעבודתו, בכך שעשה יד אחת עם פקידי העירייה ובמקום לתת לו לפעול למימוש זכויותיו של התובע. התובע אף הכפיש את שמו של הנתבע במסדרונות העירייה כמי שאינו יודע לעבוד ואינו מכיר את רזי המקצוע.

הנתבע מודה שבשלב מסוים התנה את המשך עבודתו בכך שישולמו לו עבור כ-50 שעות העבודה שעבד ועליהם לא קבל שכר.

בהתייחס לטענת התובע, שלא מגיע לנתבע שכר היות ועל פי פסקי הבורר, הראשון והשני, הוברר שהסכומים שנדרש התובע לשלם הינם גלובלים וכוללים את המשך העבודה עד לקבלת ההיתר, השיב הנתבע: גם הבורר הכיר בכך שיתכן וידרשו עוד שינויים בתוכניות ועל כן נתן את דעתו על כך. בפסק הראשון (סעיף 9) כתב: "אם תהיינה דרישות חריגות של העירייה ו/או של הוועדה ו/או כל רשות אחרת שתצריך עבודה חריגה של האדריכל, יגיעו הצדדים להסכם או יפנו אלי שוב את העניין כבורר" וכן בפסק השני (סעיף 5) "ומוסכם שכל עבודה נוספת, אם יהיה צורך בה [הנתובע] ירצה מ[הנתבע], יעשה עליה סיכום בכתב, הכולל את פרטי העבודה וסכום שכר הטרחה".

לטענת הנתבע, הדרישות שעלו ממחלקת השימור לשינוי התוכניות הן בהחלט חריגות ולא צפויות. הראיה לכך היא, שבפרויקט נוסף שעשה באותה שכונה לא עלו דרישות כמו שעלו בפרויקט זה ועל כן לא יכול היה הנתבע לצפות זאת. לכן הוא זכאי לתמורה עבור עבודה זו.

הנתבע מודה, שלא עמד בסיכומים ולא ניהל הסכמים בכתב, כפי שנדרש על ידי הבורר. לטענתו, הסיבה לכך היא התנהלותו של התובע שלא היה מוכן לשמוע על כל דרישה כספית שעלתה מצד

הנתבע. התנהגות זו לא הותירה בידו ברירה אלא להמשיך לעבוד לטובת התקדמות הפרויקט ולקוות שיזכה לקבל את הכספים המגיעים לו בהמשך.

התגובות לטענות שנטענו כלפי הנתבע בחלק השני, בעניין הנזקים:

1. לא היתה שום דרך לדעת שהמודד המחוזי ידרוש הכנת תצ"ר. להיפך, הניסיון מראה שבשכונה זו מזה זמן רב לא נדרש להכין תצ"ר, זאת מפני שגבולות החלקה מוגדרות היטב ע"י קירות המבנים והגדרות. על כן, היתה זו החלטה סבירה והגיונית להזמין מודד מוסמך (רגיל).
2. הטענה כאילו הנתבע הכריח את התובע לפטר את ההנדסאי איננה נכונה. נכון הוא שמעיקרא לא היתה דעת הנתבע נוחה מכך שנדרש לעבוד עם הנדסאי. המדובר בבניין ישן ומורכב שנדרשת בו זהירות רבה ומומחיות גדולה ולכן הוא העדיף לעבוד עם מהנדס מוסמך, אך מרגע שנבחר ההנדסאי שיתף הנתבע איתו פעולה. היתה דרישה מצד הנתבע שעל התוכניות יחתום מהנדס.
- לטענת הנתבע, התובע הוא זה שפנה לתובע לספר לו שהחליט לפטר את ההנדסאי מפני שלא הצליח להסתדר איתו.
3. כפי שנטען, מרגע שלא שולמו הכספים, שלטענת הנתבע מגיעים לו בדין, סרב הנתבע להמשיך לשתף פעולה עם בקשות התובע ועל כן נמנע מלהגיע לפגישה. אם כן אין הוא אחראי לכך שהתובע נדרש להוציא מכיסו כסף כדי להזמין מהנדס לפגישה.

ד. נושאי הדיון

1. מעמד פסקי הבורר
2. מעמד הנתבע – פועל או קבלן
3. הפסקת עבודה של קבלן
4. על מי האחריות להפסקת העבודה
5. דיון בתביעות הנזיקין
6. הוצאות משפט

ה. מעמד פסקי הבורר

הצדדים לא חלקו על פסקי הבורר, ולא טענו שאין להם תוקף מכל טעם שהוא. על כן, בית הדין מקבל את פסקי הדין כמחייבים, ודן על ההתפתחויות שלאחר פסק הבורר, ובהתאם להכרעותיו.

1. מעמד הנתבע – פועל (שכיר) או קבלן

מהי מהות ההתקשרות בין התובע לנתבע? בהלכה מצינו שני אופנים להזמנת עבודה, כשלכל אחד מהם הלכות המיוחדות לו: "פועל" ו"קבלן".

באופן כללי נאמר, שפועל הוא מי שנשכר לזמן מסוים ושכרו משולם לפי משך הזמן שעבד. ואילו קבלן הוא מי שנשכר למלאכה מסוימת ושכרו משולם לפי המלאכה שנתבקש לעשות ללא קשר לזמן הנדרש.

בנדון דידן, בעיקר ביחס להתקשרות הראשונית, יש התלבטות לגבי מעמדו של הנתבע. מצד אחד, הוא נשכר על מנת להשלים את העבודה. מצד שני, שכרו נקבע לפי שעות עבודה.

אע"פ שהיה מקום לדון מהו אופי ההתקשרות הראשוני בין התובע לנתבע וכפי שנחתם בהסכם ההתקשרות שביניהם מתאריך ח' בתשרי תשע"א (16/9/2010 למניינם), מכל מקום, פסקי הבורר, הראשון והשני, קבעו בצורה ברורה שמאותו שלב ואילך אחריות הנתבע היא להשלים את העבודה בשכר קבוע מראש. על כן, אופי העבודה הוא כשל קבלן. אמנם נקבע גם מה יקרה במקרים חריגים שידרשו תוספות שונות לעבודה, אך וודאי שאין זה משנה את אופי העבודה הבסיסי שהוא כשל קבלן (גם אם ייקבע שעבור עבודה נוספת יתבצע תשלום ע"פ שעות, מלבד מה שיתכן שצורת תשלום זו היא רק הדרך להעריך את שווי העבודה ולא משנה את אופי העבודה מקבלן לפועל).

לסיכום, דינו של הנתבע לאחר מתן פסק הבורר הוא כשל קבלן.

2. הפסקת עבודה של קבלן

ההלכות לגבי הפסקת עבודה של פועל וקבלן הם כדלהלן, כפי הנפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שלג סעיפים ג,ד):

התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו בחצי היום, חוזר, ואפילו קבל כבר דמי שכירותו... כיצד דין הפועל שחזר בו אחר שהתחיל, שמין לו מה שעשה, ונוטל. בין הוקרה המלאכה או הוזלה.

ואם קבלן הוא, שמין לו את שעתיד לעשות, בין שהוזלה בעת ששכרו בין שלא הוזלה, בין שהוזלה המלאכה אחר כך בין שלא הוזלה, שמין לו מה שעתיד לעשות, כיצד, קבל ממנו כמה לקצור בשתי סלעים... קצר חציה והניח חציה, בגד לארוג בשתי סלעים, ארג חציו והניח חציו, שמין לו מה שעתיד לעשות. אם היה שוה ו' דינרים נותן לו שקל או יגמרו את מלאכתך; ואם היה הנשאר יפה שני דינרים, אינו נותן אלא סלע, שהרי לא עשו אלא חצי מלאכה

הגה: **ובעל הבית החוזר בו דינו כקבלן, שידו על התחתונה.**

דהיינו, פועל, יכול לחזור בו באמצע העבודה. מכיוון שיש לו רשות לחזור בו, מקבל הוא לפי מה שעשה עד רגע החזרה, גם אם בעקבות כך יוטל על בעל הבית לשלם יותר עבור השלמת המלאכה שהופסקה באמצעה על ידי הפועל.

לעומת זאת, קבלן, אינו רשאי לחזור בו באמצע המלאכה, על כן, אם בכל זאת חזר בו והפסיק העבודה באמצעה, עליו מוטלים ההפסדים שיגרמו לבעל הבית על מנת להשלים את המלאכה.

כשבעל הבית הוא החוזר בו והחליט מיוזמתו להפסיק את עבודת הפועל או הקבלן, דינו הוא ששמין לו וידו על התחונה. כלומר, על מזמין העבודה לשלם לפועל או לקבלן כפי מה שעשו עד רגע הפסקת עבודתם, גם אם כתוצאה מכך תתייקר משמעותית השלמת המלאכה עקב הבאת פועל חדש שישלים המלאכה.

עם זאת, כאשר יש הצדקה לפטר את הפועל, אזי למרות שיוזם הפסקת העבודה הוא בעל הבית – מזמין העבודה, הדין הוא ששמין לפועל וידו על התחונה. כך ניתן ללמוד מפסק הרמ"א (חושן משפט סימן שלג סעיף ה):

מלמדין, דינן כשאר פועלים שצריכין לעשות כמנהג להשכים או להעריב, כמו שנתבאר סימן של"א, ואסור לעשות מלאכתו עם הלמוד או לנעור בלילה יותר מדאי, או להרבות במאכל, וכל המשנה ידו על התחונה ומעברין ליה.

ומכאן, שגם כאשר מדובר בקבלן שהתקשרות עמו הופסקה מסיבה מוצדקת, עליו לשאת בהוצאות שנגרמו לבעל הבית.

לפיכך, השאלה העומדת לפנינו, היא האם אכן התרשל הנתבע ועליו לספוג את הנזק שנגרם בשל הפסקת העבודה המשותפת, או שהאחריות על הפסקת העבודה צריכה להיות מוטלת על התובע. נדגיש, שניתן לטעון לליקוי בעבודת הנתבע בשני היבטים:

1. חוסר מקצועיות בכתובת התוכנית בדרך הנדרשת על מנת להגישה בעירייה ולקבלת ההיתר.

2. התרשלות בניהול התקציבי של עבודת התכנון ובניית מערכת יחסים עם הנתבע. אין ספק שההערכה מראש של עלות העבודה, היתה רחוקה מן המציאות. בנוסף, בפסק הבורר השני, נקבע שיקבל סכום מסוים, רק עבור השלמת העבודה וקבלת היתר בניה. למרות זאת הפסיק התובע את עבודתו, בדרישה לקבלת כסף.

בכל הקשור לסעיף 1 - עמדת שלושת דייני בית הדין היא, שאין לקבוע רשלנות ביחס לאיכות העבודה בתחום התכנון. לא הובאו הוכחות לחוסר מקצועיות כזו, וויכוחים עם הרשות הם דבר לגיטימי, במיוחד שהם נעשו על מנת למקסם את זכויות הלקוח. גם פרק הזמן שחלף כשלעצמו אינו יכול להוכיח אשמה של הנתבע. שכן, מן הדיונים וגם מתוך פסקי הבורר עולה שהתובע גם הוא שינה את דרישותיו במהלך הכנת התוכניות.

בעניין התנהלות הנתבע אל מול התובע מן הבחינה התקציבית, נחלקו הדיינים. להלן נביא את חו"ד כל אחד מהם.

ח. על מי האחריות להפסקת העבודה? – דעות הדיינים

ה.1. האם צדק הנתבע כשהפסיק את עבודתו לאור אי תשלום על שעות עבודתו

בעניין פרשנות פסק הבורר, מוסכם על כל הדיינים, שנקבע בפסק הבורר השני, שהתובע אינו זכאי כלל לתוספת שכר אף אם יזדקק לשעות עבודה רבות להשלמת הפרויקט עד לקבלת האישור. וכך נכתב בפסק הבורר השני:

5. בכפוף לאמור לעיל, לא יהיו לצדדים דרישות ו/או תביעות הצדדים, ומוטבם שכל עבודה נוספת, אם יהיה צורך בה שאמגון ירצה מיצחק, יעשה עליה סיכום בכתב, הכולל את פרטי העבודה וסיכום שכר הטוחה. כל עוד לא סוכמו דברים בכתב, לא תהיה מחויבות לאף אחד מהצדדים. כל האמור בסעיף זה נעשה כדי למנוע בעתיד אי הבנות שקרו בעבר בקשר למסירת עבודות אדריכל לביצועו של יצחק.

על מנת לעמוד על פירוש הדברים, נצטט סעיף דומה מפסק הבורר הראשון:

9. אם תהיינה דרישות חריגות של העירייה ו/או של הוועדה ו/או כל רשות אחרת שתצריך עבודה חריגה של האדריכל, יגיעו הצדדים לחסכם או יפנו אלי שוב את העניין כבוד, ובנושא זה בלבד פסק הבורר ה'ל יחשב כחלקי בלבד.

בפסק הבורר הראשון, נקבע שאם תהיינה דרישות חריגות של העירייה, הנתבע יהיה זכאי – לאחר הסכם או החלטת הבורר – לשכר נוסף.

בשונה מכך, בפסק הבורר השני האפשרות של שכר נוסף היא רק במקרה של עבודה נוספת שהתובע ירצה מהנתבע. השכר שנקבע לתשלום משקלל את כלל העבודות כפי שתדרוש העירייה. קביעת שכר קבוע מראש, היא דרך מקובלת בענף, למרות שהנתבע בוחר בדרך כלל לפעול אחרת על כן הקביעה הזו בפסק הבורר היא סבירה בהחלט והעבודה כולה מוטלת על הנתבע.

על כן, אין ספק לבית הדין שהנתבע טעה בכך שסירב להמשיך לעבוד, עד קבלת שכר נוסף עבור עבודות שעשה.

למסקנה, שגה הנתבע שהפסיק לעבוד עד לקבלת תמורה לשעות הנוספת שהשקיע. למרות הבנה זו של הדברים, נחלקו דייני בית הדין על מי האחריות על הפסקת ההתקשרות ומה תוצאות הפסקה זו.

ה.2. חוות דעת דייני א - אחריות משותפת ויש הנאה בעבודת הנתבע

בתמצית נאמר, שלדעת דייני א', למרות שמוסכם על הדיינים שהנתבע לא נהג כראוי בשלב סיום העבודה בכך שדרש תשלום נוסף על עבודות ללא קבלת רשות מהבורר, אך יש שני שיקולים לטובתו: האחד, שגם יש לתובע חלק משמעותי בסיום העבודה, והשני, שהתובע נהנה מהעבודה.

על כן הוא זכאי לשכר על מה שעשה עד אז, היות ועבודתו הועילה לתובע. אמנם קשה להעריך במדויק את שווי העבודה שעשה הנתבע, ומה ההנאה ממנה, אך לא ניתן לקבוע שהסכום ששולם עד היום הוא בלתי-סביר יחסית לשווי עבודה מעין זו, על כן, לא ניתן להוציא ממון מידי המוחזק. וביתר פירוט שני הטעמים:

1. האשמה על סיוס העבודה

התנהלותו של הנתבע מקוממת שכן תוספת שעות שאין לה שיעור מהווה התנהלות לא תקינה, במיוחד לאחר שנקבע על ידי הבורר סוף לעניין. כמו כן, בשלב סיוס העבודה, כשבא הנתבע ודרש את התוספת הכספית ולא הסכים להמשיך לעבוד לא פעל הנתבע כראוי, שכן היה עליו לקחת בחשבון שחרג מפסק הבורר ללא שימוש בכללים אותם קבע הבורר לתשלום תוספת, ולכן על פי שורת הדין התובע לא אמור לשלם לו על התוספת. החלטתו להפסיק לעבוד באופן חד צדדי בשלב זה גרמה לסיוס ההתקשרות שלא כדין וחייבה את התובע למצוא תחליף ולמעשה להתחיל כפי הנראה הכל מחדש.

אלא שהתובע מצידו בחר לאורך כל הדרך לנהוג בקפדנות רבה ומתוך התעלמות מהייחודיות של העבודה. קשרי העבודה המסובכים שהתנהלו בין הצדדים וכן הפנייה החוזרת לבורר, מעידים על מעסיק קשה שמקשה על הנתבע לעבוד כראוי. לפיכך, יש לראות את סיוס העבודה כתוצאה של שילוב בין מערכת יחסים מתוחה שהמחלוקת על תשלום השעות הנוספות היא רק מהלך הסיוס שלה.

2. ההנאה מהעבודה

במשך הזמן החלו תהליכים בוועדות וגם אם קבלת האישורים לא הסתיימה הרי שלליווי של הנתבע במשך התקופה הייתה השפעה, והנעת התהליך עד לשלב זה היא בוודאי שוות ערך. דהיינו, כעת לפחות ברור מהן דרישות העירייה באופן מדוקדק, ובכגון זו אם יחפוץ התובע יוכל להיעזר גם בתוכניות שהוגשו כבסיס לתכנון החדש.

כמו כן אי אפשר להתכחש לעובדה שהסכום שהנתבע דרש עד היום לא היה גבוה, וכפי הנראה אכן העבודה על המבנה היא חריגה ויקרה מעבר לרגיל. ממילא, הסכום שקבע הבורר להשלמת המלאכה היה לא ריאלי בכלל ולא שיקף את המציאות המשתנה אלא את המציאות שהייתה בזמן הבוררות.

לאור זאת יתכן בהחלט שהכספים ששולמו אכן מבטאים עבודה שיש לה תועלת וערך למקומה ולזמנה. על כן, לא ניתן להוציא מידו של הנתבע כספים, ולו מחמת הדין שהמוציא מחברו עליו הראיה. ולכן מסקנתי היא שהבורר יחזיר את השיק לתובע, ומעבר לכך הנתבע פטור.

לאור כל זאת, יש כאן מציאות גבולית של סיוס המלאכה מחמת הכרח, ולנסות להעריך את השכר גם על פי הכלל בהלכה (שו"ע חו"מ רסד, ד) "ירד להציל ולא הציל אין לו אלא שכרו" המשקף שכר טרחה גם אם אין תועלת סופית מאחריה.

זאת, במקרה שאכן נעשתה עבודה ונגרם הפסד לעובד (תשובת הרא"ש קה, א). ואכן כאן הנתבע שכר עובדים ושילם שכר על עבודתם, ובנוסף לכך הוא הביא תועלת חלקית בעבודתו בקידום התיק ובהכוונת הבאים אחריו לנקודות עליהם הם צריכים לעבוד בכדי לסיים. בכך הוא כבר הופך להיות שליח שעשה שליחותו (ראו שו"ע חו"מ שלה, ב).

היות, וכפי שכתבתי יש כאן אשמה משותפת של שני הצדדים, הרי שזה כעין סיום התקשרות עקב אונס, שם צריך לשלם שכר טרחה על מה שנעשה. על כן נראה לי שסיום נאות וכולל לכל התביעות ההדדיות הוא השארת הכסף שהתקבל כבר אצל הנתבע, המבטא להערכתני (מכוח פשרה, שכן להבנתי הדבר זה לא ניתן להערכה מקצועית של ממש) שכר טרחה סביר על הפעולות שנעשו לטובת העניין ועל התרומה שנתרמה לתובע מעצם קידום התיק עד למקומו הנוכחי.

ה.3. חוות דעת דיין ב – הנתבע טעה, אך התובע הפסיק העבודה שלא כדין

כפי שצוין לעיל, אין חולק שהנתבע לא היה רשאי לדרוש סכום כסף נוסף עבור המשך עבודתו לאחר פסק הבורר השני. השאלה היא האם טעות זו של הנתבע היא בגדר הסביר או שמא מדובר ברשלנות גמורה מצד הנתבע ומשכך הוא הגורם הבלעדי למצב הנתון בו בפועל נעצרה העבודה. לענין, טעות זו של הנתבע היא בגבול הסביר ונובעת מחוסר בהירות של פסקי הבורר (הראשון והשני). ואפרט:

בהצעת העבודה הראשונית מיום ה' תשרי תשי"ע (16/9/2010 למנינם) נקבע שהסכום המוצע הוא עד להגשת התוכנית לאישור ראשוני בעירייה. כנראה, מתוך הבנה שניתן להעריך כמה שעות עבודה יידרשו להגיש את התוכנית לעירייה, אך בלתי ניתן לשער איזה תיקונים תדרוש העירייה ומה יהיה אורכו של ההליך עקב כך.

בעקבות פניית התובע לבורר התבקש הנתבע להגיש הצעה מחודשת שתכלול סכום כולל (גלובלי) ולא עבודה לפי שעות. בהצעה זו שהוגשה בתאריך כ"ט אייר תשע"א (1/6/2011 למנינם) נקב הנתבע בסכום כולל בסך 4176 ₪, אך ציין מפורשות שתנאי העבודה הם כפי הכתוב בהצעה המקורית.

נראה שהבורר (בפסק הבורר הראשון) קיבל את ההצעה הנ"ל ככתבה וכלשונה, אלא שהשתמש בלשון מעורפלת, וכך כתב בסעיף 5:

בהקשר להמשך העבודה ישלם [התובע] את הסך של 4176 ₪, כפי שנדרש ע"י [הנתבע], ללא קשר לשעות העבודה שידרשו, עד לסיום העבודה.

ובסעיף 6 כתב:

למען הסר ספק, ברצוני להבהיר שביצוע התשלומים הנ"ל כולל את ביצוע כל העבודות ש[הנתבע] התחייב עד למתן היתר הבניה ע"י הועדה המקומית, וברור שהסכום הנ"ל לא כולל הוצאות אחרות כפי שהוסכם ומוסכם ולא שנוי במחלוקת.

הרי שפעם אחת מדבר הבורר על סיום העבודה, פעם שניה על מתן היתר ופעם שלישית מכיר בכך שזה לא כולל הוצאות אחרות.

הנתבע שהבין שהבורר קבל את הצעתו ככתבה וכלשוונה, קבל חיזוק בפסק הבורר השני שם מתקבלות חלק מטענותיו והוא אף מקבל סכום גבוה פי שניים ממה שנקבע בפסק הקודם. הרי שבפועל הכיר הבורר בכך שיש הצדקה לתוספת כסף עקב התארכות העבודה.

בפסק הבורר השני דברי הבורר מדויקים יותר. בסעיף 2 מפורש שהסכום החדש שנקבע, סך 8000 ש"ח, הוא "עד למתן ההיתר".

מה שגרם, כנראה, לטעותו של הנתבע, הוא אותו פתח בסעיף 5 בו אפשר הבורר שינויים והוספות ע"י התובע ובתנאי שיהיה על כך סיכום בכתב:

5. בכפוף לאמור לעיל, לא יהיו לצדדים דרישות ו/או תביעות הצדדים, ומוטכם שכל עבודה נוספת, אם יהיה צורך בה שאמנון ירצה מיצחק, יעשה עליה סיכום בכתב, הכולל את פרטי העבודה וסכום שכר חסרחה. כל עוד לא סוכמו דברים בכתב, לא תהיה סחויבות לאף אחד מהצדדים. כל האמור בסעיף זה נעשה כדי למנוע בעתיד אי הבנות שקרו בעבר בקשר למסירת עבודות אדריכל לביצועו של יצחק.

הנתבע הבין מסעיף זה, שהבורר מכיר בכך שיתכן ותידרש עבודה נוספת שאינה צפויה בעקבות הערות שתעיר העירייה על התוכנית, ועל כן משאיר הוא אפשרות לדרישת סכומים נוספים ובלבד שיעשה על כך סיכום בכתב.

בפועל בעקבות היחסים העכורים ביניהם לא נעשה שום סיכום בכתב בין התובע והנתבע, אך ודאי שהנתבע לא התכוון לוותר בכך על זכותו לתבוע סכומים אלו בעתיד. ואכן כך נהג ומשנענה בשלילה הפסיק את עבודתו.

למסקנה: אף שטעה הנתבע בהבנת פסק הבורר השני ומשכך אין לו שום זכות לתבוע סכומים נוספים עד למתן ההיתר, אין לראות בהתנהלותו ושלנות אלא טעות סבירה שנבעה מההתנהלות הממושכת בינו ובין התובע ומפסקי הבורר שלא היו ברורים דיים.

משכך, עמדתו החד משמעית של התובע להפסיק את ההתקשרות ביניהם היא מקרה של בעל הבית המפסיק עבודתו של הקבלן, שהדין הוא כפי שהובא לעיל ששמין לו וידו על התחנתנה.

על כן עומדות בפני התובע שתי אפשרויות:

אפשרות אחת היא, לדרוש את ביטול ההתקשרות ולשלם לנתבע את הסכום הנדרש על עבודתו עד השלב בו פנו הצדדים לדין.

אפשרות שניה היא, לתת אפשרות לנתבע לסיים את עבודתו ולהשלים את מה שהתחייב עליו בפסק הבורר השני וזאת כמובן בכפוף להכרעת בית הדין שאין מקום לתוספת שכר על מה שלא נחתם עליו הסכם מפורש.

דא עקא, ער אני לכך שהאפשרות השניה אף שהיא הרצויה ביותר והאמיתית ביותר אין היא יכולה לבוא לידי מימוש במציאות. הקרע הקיים בין הצדדים יקשה ביותר בהמשך עבודתם יחד

וספק גדול אם כן מוטל על היתכנות אפשרות זו מבחינה מעשית, ומשכך אין באפשרות זו קיום של "דין אמת לאמיתו".

על כן, הנראה להכריע שהאפשרות הראשונה היא העדיפה ומשכך נדרש להכריע מהו הסכום לו זכאי הנתבע.

שומת השכר

בבואי להעריך את הסכום שיש להשאיר ביד הנתבע, מתוך 8,000 ₪ שנפסקו בפסק הבורר השני, ושמתוכם שולמו 6,000 ₪ ו-2,000 ₪ ניתנו בנאמנות, התייחסתי לשיקולים הבאים:

1. סך 8000 ₪ שנקבע בפסק הבורר השני, מורכב מכמה חלקים:

א. תמורה על שעות שנעשו ונתבעו במסגרת התביעה ל-12,180 ₪ לפני הבוררות השניה.

ב. הבאת התוכנית, שהוגשה לעירייה לאישור, לקבלת היתר סופי. שלב זה כולל עבודה מול הרשויות והוועדות השונות ומגלם רכיב משמעותי משכרו של האדריכל בלא תלות בהיקף השעות. הסיבה העיקרית לכך היא האחריות המוטלת על האדריכל לקבלת ההיתר (אחריות לתוצאה).

2. על פי הדין, רובצת על הנתבע האחריות להבאת התוכנית לקבלת היתר. הקביעה שהוא לא ישלים אותה זקוקה להערכת עלות חלק זה שלא בוצע (המבואר בסעיף 1.ב) מתוך סך 8000 ₪.

3. ישנו קושי להעריך את יתרת העבודה באופן מקצועי, ובוודאי שבסדרי הגודל עליהם מדובר, עלות חוות דעת מקצועית עלולה להיות יותר מהסכום לגביו יש ספק.

להערכתי, הערכת חלק זה לא תפחת מ-20% מהסכום הכולל ששולם לנתבע לצורך קבלת ההיתר.

אשר על כן אני מכריע, במסגרת סמכותנו כפי שנקבעה בהסכם הבוררות, שחייב הנתבע לשלם סך של 5000 ₪ לתובע תמורת פטירתו מהשלמת העבודה ומהסרת האחריות ממנו להבאת התוכנית לאישור סופי.

למסקנתי (דעת דין ב') – זכאי הנתבע לסכום של 21,000 ₪ שכבר שולמו לו. חובת הנתבע להשיב לתובע 5000 ₪ המשקפים את החלק היחסי מאותם 8000 ₪ עבור העבודה הנוספת הנדרשת ועבור האחריות להביא את התוכנית לידי גמר.

על פי דברי, על הבורר להעביר 2000 ₪ הנמצאים אצלו בפקדון, לידי התובע. בנוסף ישלם הנתבע סכום של 3,000 ₪ לידי התובע.

ה. 4. חוות דעת דין ג' – הנתבע פשע בהתנהלותו וחייב להחזיר חלק משכרו

הנתבע פשע בהתנהלותו

על פי שני פסקי הבורר, נדרש הנתבע לבצע את כל העבודה בסכום מוגדר ומוגבל.

יש לציין, שהצעת המחיר הראשונית היתה עבור העבודה שעד להגשה ראשונית של התוכנית. לאור החריגה הגדולה משעות העבודה המתוכננות, קבעו פסקי הבורר שכר טרחה עבור כלל העבודה עד לאישור התוכנית.

יש מקום לציין עוד, שפסק הבורר השני, כפי שנוסח התקבל בהסכמת הצדדים.

על כן, לאחר פסק הבורר השני, לא היה כל מקום לדרישת שכר נוספת. חשוב להבהיר, שבפסק הבורר הראשון, עולה האפשרות לתוספת שעות עבודה בשל דרישות בלתי מתוכננות, וגם אז נדרשים הצדדים להגיע להסכם או לפנות לבורר. לעומת זאת, בפסק הבורר השני, הסכום כולל את כלל הסיכונים – ואין כל אפשרות לתשלום בשל עבודות נוספות שנדרשות (גם אם אין מתוכננות) אלא רק אם ידרוש התובע מן הנתבע עבודה נוספת. גם בכגון זה, מפורש שהזכות לתמורה תקום רק אם יסוכמו הדברים בכתב.

לפיכך, התנהלותו של הנתבע אשר סירב להמשיך לעבוד, אינה מקובלת, והיא הפרה חמורה של התחייבויותיו.

האם זכותו של הנתבע לדרוש להשלים את העבודה?

אין ספק שסירובו של הנתבע להמשיך לטפל בתיק, אי הגעתו לפגישות וכד' מהוות הפרה של החוזה. כעת עולה השאלה האם זכותו כיום לדרוש שהוא יהיה זה שישלים את העבודה.

בדיני פועל, ישנם שני מרכיבים שונים שיוצרים זכות לפיטורי עובד. הראשון הוא גרימת הנזק. בעניין זה נחלקו הראשונים האם גרימת נזק חד פעמי מצדיקה פיטורים רק אצל עובד ציבור (כך הכרעת השו"ע חו"מ סימן שו, סעיף ח), או שמא גם אצל מעסיק פרטי (כך שיטת הרמ"א). לדעת הרמ"א, אף שאין צריך 'התראה' קודם לפיטורין, אך אפשר לפטר רק כשלא מדובר במעשה חד פעמי, אלא רק כשהפועל הוחזק בדבר.

בענייננו, נגרם לתובע נזק חמור של עיכוב של חודשים בקבלת אישורי בניה. כמו כן, מדובר על התנהלות נמשכת – הן לפני פסק הבורר, לאחר פסק הבורר הראשון וגם כיום לאחר פסק הבורר השני. הנתבע אינו מבין את הציפיות ממנו בתחום הכספי. מתחילה נתן הערכת מחיר רחוקה מן הסביר. לאחר פסק הבורר הראשון, לא החתים את התובע על דרישה לשכר (כפי שנדרש על ידי הבורר), ולאחר הפסק השני – הפסיק לעבוד בטענה שמגיע לו שכר נוסף – וזאת בניגוד לפסק המפורש.

כמו כן, בהחלט ניתן לראות בפסק הדין הראשון 'התראה'. שכן באותו פסק דין, ניתנה לתובע הזכות לבטל את ההתקשרות (ובלבד שישלם עבור העבודה עד כה). משפר הנתבע את פסק הדין השני ולא עבד מספר חודשים, נראה בוודאי שניתן לפטרו, ואף אין לצפות שהתובע יסמוך עליו שוב.

בנוסף נראה שכל האמור בדין פועל הוא במצב בו יש ליקוי נקודתי בעבודת הפועל – ואז עולה השאלה האם הוא רשאים לפטרו. אך בנדון דידן כשמדובר על הפסקה מוחלטת של העבודה במשך

תקופה בטענה שאינה מתקבלת שמגיע שכר נוסף – הדבר גורם לחוסר אמון כזה שפוטר את המזמין מהמשך העסקתו של הקבל.

הסעד

משברור שהנתבע לא קיים את חובתו, והכשיל את המשך העבודה המשותפת, עולה השאלה האם חובתו להשיב את כל התמורה, או רק את חלקה.

לדעתי, המציאות היא, שהתובע לא יכול ליהנות מעבודתו של הנתבע, במיוחד לאחר שסמוך למשבר בין הצדדים הנתבע סירב להעביר לתובע את הקבצים ששימשו אותו לעבודה.

במצב כזה ולאור המסמכים שהגיש הנתבע, קשה להוכיח שבמצב בו הוא נמצא, עלות תוכנית שנעשתה על בסיס עבודתו של הנתבע, נמוכה מעלות תוכנית חדשה לחלוטין. על כן, ספק גדול האם עבודתו של הנתבע הועילה במידה כלשהי לתובע. חסכון בזמן כיום, אם יסתמך האדריכל החדש על התהליך שביצע הנתבע, לא יכול להיחשב כהנאה. וזאת משום שארבע השנים שעברו מאז ההתקשרות הראשונית, הם זמן ארוך דיו בשביל לסיים את אישור התוכנית. נמצא שבהתבוננות בהליך כולו לא הועיל לתובע דבר.

לכאורה אם כן, חובתו של הנתבע להשיב את **כל הכסף ששילם לו הנתבע**, שכן שמין לו, וידו על התחתונה. שכן במצב הנתון, ספק רב אם יש ערך לעבודתו.

אומנם, מפסק הדין הראשון של הבורר עולה, שהסכום ששולם עד לפסק הבורר, וכן התשלום הראשון שקבע הבורר – הם על העבודה החלקית שבוצעה עד אותו מועד.

שכן, הבורר אפשר לתובע להפסיק את העבודה המשותפת, לאחר התשלום הראשון בשיעור 5,000 ₪.

כיוון שהתובע רצה בשעתו להמשיך לעבוד עם הנתבע, הוא שילם עוד כ-2,088 ₪. תשלום זה כבר התבסס על כך שהסכום משולם על דעת שהעבודה **תושלם** והתוכנית תאושר.

לאור העובדה שההסכם הראשון התייחס לעלויות עד הגשת התוכנית (גם אם לא תאושר), והתוכנית הוגשה לבסוף, אפשרי בהחלט שהתשלום בסך 5,000 ₪ גם הוא מתייחס לחלק זה של העבודה. על כן, נראה שאין להשיב את הכספים ששולמו עד שלב זה.

למסקנתי (דעת דיין ג') – חובת הנתבע להשיב 2088 ₪, ובנוסף סך 6,000 ₪ ששולמו על פי פסק הבורר השני. תשלומים אלו שולמו על דעת זה שהנתבע ישלם את העבודה עד לאישור התוכנית, והנתבע בפועל הפסיק את עבודתו שלא כדין קודם להשלמת עבודתו.

לסיכום, לאור העמדות השונות של הדיינים, רוב הדיינים (דיין ב' ודיין ג') תומכים בסכום אותו מחייב דיין ב'.

ט. דיון בתביעות הנזיקין

1. תביעת התובע בגין המודד שנדרש להזמין שלא לצורך

הגמרא בבבא קמא (צט:) דנה באדם המבקש מהשולחני לבדוק לו האם מטבע מסוימת שאמורים לשלם לו אותה היא מזויפת או לא:

איתמר: המראה דינר לשולחני ונמצא רע, תני חדא: אומן - פטור, הדיוט - חייב, ותניא אידך: בין אומן בין הדיוט - חייב!

אמר רב פפא: כי תניא אומן פטור - כגון דנכו ואיסור, דלא צריכי למיגמר כלל. אלא במאי טעו? טעו בסיכתא חדתא, דהיא שעתא דנפק מתותי סיכתא.

הגמרא מביאה שתי ברייתות חלוקות. בברייתא אחת נאמר שאם מדובר באומן מומחה שטעה אזי הוא פטור, אך אם מדובר בהדיוט אזי הוא חייב. בברייתא שנייה נאמר שאומן והדיוט דינם שווה ושניהם חייבים.

רב פפא מיישב את הסתירה וטוען שיש שני סוגים של אומן מומחה, יש מומחה שעדיין צריך ללמוד ולכן טעה וחייב לשלם, ויש מומחה שאינו צריך ללמוד ולכן אם טעה הוא פטור. שואלת הגמרא, אם הוא אינו צריך ללמוד אי"כ במה טעה? עונה הגמרא שטעה במטבע חדש. פירש רש"י (ד"ה "טעו בסיכתא חדתא") "שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת ועדיין לא היו בקיאים בה".

למדנו מרש"י שכל שהטעות אינה תלויה במומחיותו של האומן אלא בגורם חיצוני שגרם לו לטעות הרי המומחה פטור.

אמנם, להלכה נפסק כדעת הרמב"ם (הלכות שכירות י, ה) והרא"ש (בבא קמא, פרק ט, טז) שכשם שבטבח אומן שקלקל הגמרא מחלקת בין אם עשה בחינם או בשכר, הוא הדין כאן ועל כן פסק השולחן ערוך (חושן משפט סימן שו סעיף ו):

המראה דינר לשולחני, ואמר לו: יפה הוא, ונמצא רע, **אם בשכר ראהו, חייב לשלם** אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד.

ואם בחנם ראהו, פטור, והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד. ואם אינו בקי, חייב לשלם אף על פי שהוא בחנם

לכאורה עולה שמומחה בשכר שיעץ וטעה חייב בכל מצב. אך המעיין יראה שהחילוק בין מומחה בשכר למומחה בחינם אינו פשוט ואינו נזכר כלל בגמרא לגבי המראה דינר לשולחני. ועל כן הרשב"א חולק על דעה זאת וזו לשונו:

ולדידי קשיא לי, דאם כן דאפילו בדנכו ואיסר איכא לפלוגי הוה ליה לברייתא קמייתא לאפלוגי באומן גופיה כדנכו ואיסר בין בשכר לחנם... ומשום הכי מסתברא לי דדנכו ואיסר **דבקיאי טפי אפילו בשכר פטורים** וכל השאר אפילו בחנם חייבין וברייתא מלתא פסיקתא תני.

והפרש יש בין אומן דשחיטה לאומן דראיית המטבעות, דאלו גבי שחיטה שהדבר תלוי באומנות הידים שייך שאפילו האומן הבקי כטבחא דצפורי יקלקל לעתים אא"כ ישגיח ויכוין מלאכתו היטב ולפיכך לאו אנוס גמור חשבינן ליה. אבל בראיית המטבעות כל שהוא בקי הרבה כדנכו ואיסר כיון שהדבר תלוי בראייה והבקיאות בצורת המטבע לא שייך שיטעה בו הבקי כדנכו ואיסר, וכשטעה אנוס גמור הוא.

דעתו של הרשב"א היא, שיש לחלק בין מומחה גדול שטעה בעצתו, שהוא פטור, למומחה גדול שטעה במעשיו (כגון, שוחט) שהוא חייב. כדעת הרשב"א פסק המהרש"ל (סימן כד) וכתב המהר"י בן לב (ח"ג סימן ל) שכיוון שזו מחלוקת פוסקים אין להוציא ממון מספק.

אם כן, כיוון שהנתבע הוא המוחזק על כן נראה שאין לחייבו. זאת ועוד, כיוון שאין מדובר בטעות מובהקת (בשונה מהשאלה האם מטבע הוא מזויף או אמיתי) אלא בהערכה של דרישות עתידיות של העירייה, אין לחייב את הנתבע כשלא הוכח שפשע.

2. פיטורי ההנדסאי

ראשית נציין שיש הכחשה בעניין זה בין התובע והנתבע. הנתבע טוען ששיתף פעולה עם בחירת התובע, והתובע הוא זה שהחליט לפטר את ההנדסאי כי הוא "סידר" אותו. לעומתו התובע טוען שפיטר אותו לבקשת הנתבע שלא סמך עליו.

בכל אופן נראה שפיטורי ההנדסאי נעשו על ידי התובע וגם אם נקבל את הטענה שהיה זה לבקשת הנתבע, לא נראה שיש בזה פסול. זכותו של הנתבע, שהוא הגורם המקצועי ונושא באחריות הכללית, לומר שפלוגי לא מקצועי לטעמו. מה עוד שהנתבע מכחיש זאת והמוציא מחברו עליו הראיה.

3. הפגישה לה הזמן מהנדס חיצוני

לדעת דיין א'

השכר שהנתבע קיבל משקף את פעולתו עד היום מכוח פשרה, מעבר לכך היות והנתבע יצא מהתמונה אין לחייבו בתשלומים או בהשלכות של פיטוריו/התפטרותו לאור המציאות המורכבת שהתגלתה בין הצדדים.

לדעת דיין ב'

כפי שכתבנו לעיל, הנחת היסוד של הנתבע שמגיע לו עוד כסף עבור עבודתו ושעל כן הוא רשאי להפסיק את עבודתו עד שהכסף ישולם לו בטעות יסודה. על הוא נושא באחריות מלאה להפסד שנגרם לתובע מאי הגעתו לפגישה ובהזמנת המהנדס החיצוני בסכום של 400 ₪.

לדעת דיין ג'

על פי עמדתי, שיש להשיב לתובע את השכר ששולם על פי פסק הבורר השני, הרי שאין לחייב את הנתבע תשלום נוסף על זמן שבו כבר אינו מקבל שכר.

י. קבלת קבצי התכנון וכל חומר נוסף

כפי שעולה מהאמור לעיל, הזכות של הנתבע להמשיך ולהחזיק ברוב הכספים ששולמו לו למרות שלא השלים את מלאכתו, מתבססת במידה רבה על ההנחה שלנתבע יש רווח, או לפחות יתכן שיפיק רווח מעבודת הנתבע.

על כן, יש לאפשר לתובע למצות את ההנאה האפשרית מעבודת הנתבע. לאור זאת, אם ידרוש התובע מן הנתבע לקבל את הקבצים או כל חומר אחר מן הנתבע, הוא זכאי לקבלו.

יא. הכרעה

נפתח בתמצית העמדות השונות של דייני בית הדין.

לדעת דין א' – אין להוציא ממון מן הנתבע המוחזק.

לדעת דין ב' – כאמור, אומנם התובע הוא שהפסיק את ההתקשרות שלא כדין, אך מצד שני זכותו לדרוש את השלמת העבודה תמורת הסכום ששילם (בתוספת 2000 ₪ עם אישור התוכנית).

אומנם, לדעת דין ב' כיוון שתמורת הכסף ששולם לו, חייב הנתבע לבצע עוד שעות עבודה רבות, וכיוון שבאופן מעשי אין סבירות לחייב את הצדדים להשלים ביחד את העבודה, ובהתחשב גם בכך ששחרורו של הנתבע מן החובה המוטלת עליו, היא שוות כסף. על כן יש לחייב את הנתבע להשיב לתובע חלק משכרו. מתוך הסכום המלא ששולם, חובת הנתבע להשיב 5,000 ₪, שבתוכם כלולים 2,000 ₪ שמופקדים בידי הבורר. בנוסף, חייב הנתבע 400 ₪ עבור שעת עבודתו של מהנדס.

לדעת דין ג' – על הנתבע להשיב לתובע סכום של 8,088 ₪.

לסיכום, ע"פ דעת הרוב על הנתבע לשלם ע"פ דעת דין ב' (הסכום נתמך גם ע"י דין ג').

יב. הוצאות משפט, ותחשיב

שני הצדדים ישאו באגרת בית הדין בשווה. התובע שילם 500 ₪, על כן ישלם לו הנתבע סך של 250 ₪.

בהכרעה על פי הרוב, נמצא שישלם הנתבע כפי דעת דין ב', סך כולל של 3,650 ₪.
(3,000+400+250). בנוסף, ישיב הבורר את השיק בסך 2,000 ₪ שהופקד אצלו – לתובע.

יג. החלטות

1. הנתבע ישלם לתובע סך 3,650 ₪ תוך 30 יום ממתן פסק הדין.

2. הבורר ישיב את השיק שהופקד בידי לידי התובע.

3. אם תוך 7 ימים יפנה התובע אל הנתבע בכתב בדרישה לקבלת קבצי התכנון ו/או כל חומר אחר שברשותו, על הנתבע יהיה להעביר לתובע את כל חומר שברשותו, אשר בוצע על ידו או על ידי מי מטעמו.

4. פסק הדין ניתן ביום ט"ז כסלו תשע"ה, 08 דצמבר 2014.

בזאת באנו על החתום

הרב דורון אלון

הרב סיני לוי

הרב דניאל כץ